

ADAPTATION OF PRESCHOOL CHILDREN IN THE EDUCATIONAL ENVIRONMENT BY STIMULATING CREATIVITY

Cristiana Bălan, Lecturer, PhD, „Spiru Haret” University

Abstract: Preschool is appreciated more and more as the age that includes the most important educational experience of a person's life. Her record pace during most striking in developing human individuality, and some of the most significant purchases with obvious echoes following stages of its development.

The purpose approach present, along with character ascertaining that it entails, is to draw attention to the need and opportunity to conduct games and creative exercises applicable to different categories of activities such as language education, activities artistic and practical in program morning or afternoon in related activities.

Systematic development of creative behavior in early childhood age can be of major importance both for maintaining the creative potential and its subsequent evolution. In the observations systematically undertaken was highlighted belief that children have around their parents / adults sensitive representations are capable of incorporating not only novel solutions, but also original messages in forms of creative self-expression. Creative work is the highest human behavior, able to train and focus all other levels of conduct biological and psychological logic and all attributes of a human subject.

Keywords: pre-school, creativity, conduct creative, creative potential, creative self-expression.

Introducere

Creativitatea, în sensul cel mai larg, reprezintă acea capacitate complexă a omului, acea structură caracteristică a psihicului care face posibilă opera creatoare. Preșcolăritatea este apreciată tot mai mult ca vârsta ce cuprinde cea mai importantă experiență educațională din viața unei persoane; pe parcursul ei se înregistrează ritmurile cele mai pregnante în

dezvoltarea individualității umane și unele din cele mai semnificative achiziții cu ecouri evidente pentru etapele ulterioare ale dezvoltării sale.

Demersul nostru a pornit de la faptul că învățământul tradițional la nivelul educației timpurii pune prea mult accent pe reproducere, pe memorie, pe imitarea unor modele, care nu cultivă îndeajuns creativitatea la această vârstă. Ne-am propus să argumentăm prin acest studiu că potențialul creativ al preșcolarului poate fi exersat progresiv prin exerciții – joc, prin scurte „traininguri”, prin atenuarea și chiar eliminarea blocajelor creativității, care țin de adult, educatoare, copil, de mediul socio – cultural în care este integrat acesta.

Scopul demersului de față alături de caracterul constatativ pe care îl comportă, este și de a atrage atenția asupra necesității și oportunității desfășurării de jocuri și exerciții creative, aplicabile în diverse categorii de activități precum: educarea limbajului, activități artistico-plactice și practice, în programul de dimineață sau după-amiaza, în activitățile aferente.

Pe parcursul preșcolarității se înregistrează ritmurile cele mai susținute în devenirea ființei umane și unele dintre achizițiile cele mai semnificative, cu o rezonanță remarcabilă asupra evoluției ulterioare a omului. În acest context, nu putem face abstracție de particularitățile și achizițiile care au loc cu privire la una dintre dimensiunile importante ale personalității preșcolarului: **creativitatea**.

1.Delimitarea problemei de cercetat

Copilul de vârstă preșcolară este extrem de creativ, urmare a mării sale dorințe de a cunoaște, de a explora. Stimularea creativității la preșcolari presupune utilizarea unui set complex de modalități de acțiune socio-educative. La această vârstă, creația, chiar dacă nu are valoare pentru „omenire” este extrem de importantă pentru „devenirea umană”.

Proiectarea și asigurarea dezvoltării creativității la preșcolari se face funcție de:

- contextul socio-educativ în care se dezvoltă;
- climatul instructiv-educativ asigurat de instituțiile școlare;
- mediul socio-relațional în care se integrează familia, școala, comunitatea.

Climatul psihosocial în care copilul trăiește are un rol decisiv. Astfel, un climat caracterizat prin deschidere, asigurarea libertății de afirmare și expresie, recunoașterea și aprecierea pozitivă, ca și prin încurajarea și aprecierea efortului și implicit a produsului va favoriza dezvoltarea creativității. Stilul creativ al cadrului didactic constituie un alt factor propulsator pentru afirmarea creativității. Modelul acțiunii stimulative pentru creativitate

implică și o activizare specifică a copiilor. Acest lucru este posibil în grădinițe, în mod deosebit în proiectarea și desfășurarea activităților practice-constructive, în activitățile de desen sau de modelaj, în construcțiile verbale, de creație a unor povestiri.

Îmbogățirea experienței senzoriale are și ea o pondere mare. Condiții eficiente ce contribuie direct la realizarea unei învățări creatoare sunt:

- ponderea mare în activitățile instructiv-educative a unor tipuri de solicitări care angajează pregnant sarcini de ordin constructiv, de elaborare creativă;
- asigurarea climatului, ambianței psihosociale tonice;
- opțiunea pentru acel tip de îndrumare și dirijare specifică învățării prin descoperire, problematizare alternativă, generatoare de creativitate;
- practici educaționale dominate de înțelegere și abordare specifică a subiecților cu valențe creative;
- antrenarea subiecților în activități curente cu caracter creativ.

Ca o concluzie a celor de mai sus, se poate afirma că dezvoltarea creativității în preșcolaritate este subordonată proiectării unui scop clar, unor obiective ce vizează investigarea conduitei creative și asigurarea condițiilor de liberă exprimare a potențialului creativ al fiecărui copil.

2.Design-ul cercetării

2.1 Scopul și obiectivele cercetării

Ca *scopuri* în cadrul cercetării inițiate de noi am propus: o bună cunoaștere a profilului psihologic și de vârstă, dar și a potențialului creativ al preșcolarilor, precum și antrenarea acestora în activitățile instructiv-educative, formative, contribuie la inhibarea blocajelor dezvoltării creativității .

Obiectivele cercetării:

- O1 – Identificarea principalilor factori care pot să stimuleze potențialul creativ al copiilor;
- O2 – Elaborarea unui program de antrenament creativ;
- O3 – Investigarea capacității de adaptare a preșcolarului la cerințele educaționale și sociale specific mediului curricular al grădiniței.
- O4 – Identificarea strategiilor de depășire a blocajelor emotive și de natură perceptivă ale preșcolarilor în manifestarea creativității preșcolarilor.

2.2. Ipoteza și variabilele cercetării

Formularea ipotezei cercetării întreprinse a avut ca punct de plecare experiența acumulată în lucrul efectiv cu preșcolarii și, de asemenea, faptul că modificările comportamentale pot fi realizate și observate într-un interval mai mare de timp. Ținând cont că perioada preșcolară este foarte importantă în dezvoltarea ulterioară a individului, am formulat următoarea **ipoteză generală: dacă blocajele emotive, creative ale copilului preșcolar sunt atenuate și eliminate prin acțiuni și activități specifice, atunci potențialul creativ se poate dezvolta.**

În funcție de ipoteza generală s-au conturat următoarele **ipoteze secundare:**

- Dacă există preocuparea pentru crearea unui climat tonic, favorizant pentru asigurarea condițiilor mentale, ludice, dar și de antrenament al conduitei constructive, atunci se constituie premise favorabile manifestării creativității la preșcolari și depășirii blocajelor
- Dacă în familie se creează premisele unei educații deschise conduitei spontane de căutare/investigare ludică și creatoare, atunci se vor constitui premise favorabile manifestării creative a copiilor preșcolari

Variabila independentă: *implementarea unui program experimental de dezvoltare personală a preșcolarilor prin utilizarea jocului și a activităților creativ-plastice în stimularea procesului creativ al copilului*

Variabilele dependente:

- Necesitatea cunoașterii personalității preșcolarului din perspectiva caracteristicilor creativității;
- Prezența și manifestarea unei anumite concepții cu privire la existența potențialului creativ la nivelul vârstei preșcolare;
- Antrenarea specifică a valorilor conduitei creative în spațiul școlar, familial.

2.3. Strategia cercetării

Metodele folosite în cadrul cercetării noastre au fost:

- a. *Metoda testelor proiective*
- b. *Metoda cercetării documentelor curriculare și a altor documente școlare*
- c. **Metoda biografică** (biografii multiple)
- d. *Metoda observației*

- e. Metoda analizei produselor activității*
- f. Metodele sociometrice*
- g. Metoda anchetei pe bază de chestionar*

2.4. Eșantionul de subiecți . Designul experimental

În cadrul cercetării noastre ne-am propus studierea unei populații inițiale de aproximativ 100 preșcolari de grupă mare și pregătitoare, de la trei grădinițe cu program normal din Brașov. După testele proiective aplicate în prima etapă, respectiv după analizarea acestora și prelucrarea datelor, dar și după prelucrarea și interpretarea altor date, s-a ales un grup de 21 preșcolari, acesta fiind eșantionul de subiecți propus în cadrul cercetării noastre.

Eșantionul de conținut

Referitor la problematica eșantionării conținutului, facem precizarea că investigarea experimentală s-a realizat la grupele pregătitoare.

Eșantionul de conținut include:

- identificarea și utilizarea elementelor de limbaj plastic;
- jocuri de cuvinte;
- exerciții de compoziție plastică utilizând tehnicile: ștampilare, ceară topită, pictură pe sticlă, pe lemn, pietricele și scoici;
- exerciții de obținere a punctului prin tehnici diverse (stropire, șablonul, suflare cu paiul);
- compunerea unor forme spontane și elaborate;
- exerciții de finalizare a creațiilor plastice realizate (înramare, afișare, amenajarea spațiului expozițional etc.).

3. Etapele cercetării pedagogice

Am propus ca etape ale cercetării următoarele:

3.1. Etapa pre-experimentală

Această etapă a presupus studierea preșcolarilor având în vedere: dificultăți de învățare, dificultăți de comunicare, dificultăți de integrare în cadrul grupei de copii.

Din cei aproximativ 100 de preșcolari cu care s-a lucrat în această etapă s-a stabilit un eșantion de subiecți prin îmbinarea metodei observației cu alte metode de cercetare: studiul documentelor, chestionarul, testele sociometrice. Cercetarea a fost întreprinsă cu scopul de a

identifica preșcolarii cu diverse probleme de comportament, de socializare, de integrare în grup, de afectivitate prezente și manifeste în cadrul grupelor de copii preșcolari, precum și modalități de prevenire sau depășire a acestora, a vizat în prima etapă un demers investigativ de natură constatativă, de la ale cărui date s-au inițiat strategii de lucru valorificabile în abordarea complexă a studiului realizat.

Înainte de a începe propriu-zis testarea copiilor, s-a cerut acordul instituției de învățământ, prin prezența conducerii acesteia, dar și acordul educatoarelor de la grupele de copii vizate. Totodată, s-a cerut și s-a obținut acordul părinților în vederea evaluării lucrărilor copiilor.

Testele folosite în această etapă au fost: testul omulețului (desenează o persoană), testul familiei, testul casei.

3.1.1 Metoda cercetării documentelor curriculare

S-a analizat *Curriculumul pentru învățământul preșcolar*, publicat de Editura Didactica Publishing House, București, 2009, respectiv programa utilizată în toate grădinițele din țară.

De asemenea, s-au studiat fișele de evaluare inițială ale copiilor și fișele de observație ale cadrelor didactice care predau la grupele de copii. S-a pus un accent mai mare pe studierea acestor documente în momentul în care eșantionul de subiecți a fost selectat, pentru o cunoaștere cât mai bună a acestora.

3.1.2. Metoda observației

A fost utilizată pe parcursul întregului demers investigativ, atât în pre-experimental, cât și în etapele formativă și post-experimentală. Au fost utilizați următorii indicatori observaționali:

- Gradul de implicare al copiilor în activitățile cerute;
- Modul în care răspund la cerințele impuse;
- Reacția lor imediată dar și cea de pe întreg parcursul activității;
- Modalitatea de interacțiune între membrii grupului din care fac parte;
- Nivelul de deschidere și relaționare pozitivă dintre cadrul didactic și preșcolar.

3.1.3. Metodele sociometrice

În cadrul acestui test s-a solicitat fiecărui copil din fiecare grupă să își exprime preferințele socio-afective, sentimentele de atracție și respingere față de membri grupului din

care face parte. Astfel, fiecare copil a fost rugat să răspundă la două întrebări în particular, pentru a nu influența părerile celorlalți. Evaluatorul a notat preferințele sau respingerile fiecărui copil, realizând la final matricea sociometrică precum și sociograma. S-a observat cu claritate cât de bine sau mai puțin bine sunt integrați sau acceptați preșcolarii din cadrul unei grupe de copii.

3.2. Etapa formativă a cercetării

Etapa formativă a cercetării a constat în elaborarea unui program de intervenție educațională, urmând a fi utilizat asupra eșantionului de subiecți – 21 de preșcolari aleși aleatoriu de la cele 4 grupe.

În cadrul acestui program educațional, accentul s-a pus pe educația plastică în special, folosind însă diverse metode, mijloace, materiale, spații de lucru, cât mai deosebite, mai antrenante, dar și unele cu un clar caracter de socializare.

În vederea desfășurării optime a cercetării s-a avut în vedere o colaborare cu cadrele didactice care lucrează cu acești copii, colaborare ce a vizat o explicitare a scopului și condițiilor de realizare a cercetării, solicitându-se sprijin din partea acestora în derularea programului propus.

3.2.1. Programul de intervenție educațională

Scopul acestui program este acela de a dezvolta *creativitatea preșcolarilor prin educația artistico-plastică, activități de educarea limbajului și de cunoașterea mediului* astfel încât să se adapteze și integreze social eficient în grădinița de copii dar, mai ales de a reduce *blocajele emotive în manifestarea creativității*, specific copiilor de această vârstă.

În cadrul programului au participat un număr de 21 de copii, care pe de o parte, prezentau o vulnerabilitate psihologică, după cum reiese din interpretarea rezultatelor din cadrul etapei pre-experimentale - copii care nu sunt integrați suficient de bine sau aproape deloc în cadrul grupului, copii care refuză comunicarea, copii cu hipersensibilitate, copii care au obținut punctaje mici în cadrul testelor proiective, dar și copii care comunică și relaționează corespunzător și se achită în mod corespunzător de sarcini. Programul este structurat pe zece sesiuni care au urmărit:

- deblocarea și motivarea copiilor pentru experiența de grup,

- crearea unui climat securizant și afectiv care să permită dizolvarea rezistențelor copiilor pentru o comunicare autentică;
- sesiuni care facilitează abilitatea comunicării, activarea resurselor creative și integrative
- autoreglarea și dezvoltarea personală, optimizarea comportamentului în grup, promovarea cooperării și exersarea capacităților empaticice.

Considerăm necesar să precizăm că între sesiuni există o legătură, o continuitate din perspectiva unor elemente cum ar fi: noțiuni despre mediile de viață și viețuitoare, elemente de limbaj plastic (punct, linie, pată de culoare), cromatică (utilizarea culorilor calde, reci) dar și tehnici de lucru și materiale diverse. În realizarea sesiunilor s-a lucrat gradual, pornind de la elemente și tehnici ușoare, până la cele mai complexe, care utilizează materiale cât mai antrenante și interesante, deosebite față de ceea ce se lucrează de regulă la grupă.

3.3. Etapa post-experimentală

În această etapă s-a realizat verificarea post-experimentală prin intermediul tehnicilor proiective, dar și prin utilizarea celorlalte metode folosite în etapa preexperimentală și formativă. S-a verificat evoluția preșcolarilor selectați și s-a confirmat ipoteza. Au fost aplicate din nou testele proiective – testul omulețului, testul familiei și testul casei, teste care au fost cotate după varianta utilizată în etapa experimentală. Copiii aleși în etapa pre-experimentală au realizat, la cerere, același set de desene.

CONCLUZII

Creativitatea nu trebuie confundată cu talentul, îndemânarea sau inteligența. Creativitatea nu înseamnă a face ceva mai bine decât ceilalți, înseamnă a gândi, a explora, a descoperi și a imagina. Ideile creative se regăsesc în toate aspectele vieții în plină dezvoltare a unui copil, creativitatea există în fiecare și poate fi dezvoltată zilnic.

Studiul de față și-a propus ca ipoteză generală să identifice pentru a depăși blocajele de creativitate prin acțiuni și activități specifice, iar rezultatul final să conducă la dezvoltarea potențialului creativ al preșcolarului.

În urma analizei rezultatelor cercetării noastre, putem afirma că ipoteza generală a fost confirmată pentru că programul propus a reușit să stimuleze originalitatea și creativitatea preșcolarilor prin activități de desen, pictură, modelaj.

În ceea ce privește ipotezele secundare, putem afirma următoarele:

Prin implementarea programului educational din etapa formativă s-a creat un climat tonic, favorizant pentru asigurarea condițiilor mentale, ludice, dar și de antrenament al conduitei constructive - lucru care a determinat formarea unor premise favorabile manifestării creativității la preșcolari și depășirii blocajelor emotive;

Preșcolarii care au participat la programul impus de noi, de dezvoltare personală, au reușit să își exprime mai ușor opiniile și să inițieze acțiuni de relaționare cu cei din jur din proprie inițiativă, fără rezerve sau temeri. Acest fapt a reieșit atât din etapele de observație, cât și din chestionarele aplicate;

Dacă în familie sunt create premisele unei educații deschise conduitei spontane de căutare/investigare ludică și creatoare, atunci se vor constitui premise favorabile manifestării creative a copiilor preșcolari, stimulând maturizarea emoțională și socială a acestora. Acestea fiind date, putem afirma că programul de dezvoltare personală propus de noi a avut rezultate bune și foarte bune:

- Preșcolarii și-au întărit stima de sine;
- Acest program a dus la prevenirea tensiunii și reducerea stresului;
- A îmbunătățit capacitatea de comunicare și colaborare dintre copii, dar și între copii și educatoarele sau părinți;
- A dezvoltat nivelul cognitiv și creativ al preșcolarilor.

Cercetarea întreprinsă a demonstrat cât de productivă este forța creativă la copil. Concluzionăm că dezvoltarea sistematică a conduitei creative la vârsta primei copilării, poate fi de importanță majoră atât pentru menținerea potențialului creativ, cât și a evoluției sale ulterioare. În cadrul observațiilor sistematice întreprinse s-a reliefat convingerea că acei copii care au în jurul lor părinți/adulți sensibili sunt capabili de reprezentări ce încorporează nu numai soluții inedite, ci și mesaje originale în forme de autoexprimare creativă. Activitatea creativă reprezintă cel mai înalt nivel comportamental uman, capabil de a antrena și focaliza toate celelalte nivele de conduită biologică și logică precum și toate însușirile psihice ale unui subiect uman.

În urma cercetării întreprinse se desprinde ideea potrivit căreia, educatorii care respectă ideile copiilor, îi ajută să gândească și să-și rezolve problemele singuri. Copiii care sunt liberi să greșească, să exploreze și să experimenteze, de asemenea se vor simți liberi să inventeze, să creeze și să găsească multiple modalități de a rezolva situațiile întâlnite. Copilul trebuie să aibă libertatea de a greși și de a învăța făcând anumite lucruri.

Beneficiul învățării creativității în grădiniță face ca activitățile să fie mai eficiente și mai distractive, iar satisfacția educatorului va avea o dublă semnificație: una profesională, scopul educației preșcolare fiind atins – formarea viitorilor școlari – și una personală, definită de realizarea unui lucru de calitate, apreciat social, familial, educațional. Pentru ca toate acestea să fie posibile, educatorii ar trebui :

- să asigure un mediu care să permită copiilor să exploreze și să se joace fără restricții;
- să adapteze ideile copiilor și să nu-i forțeze pe aceștia să gândească asemenea adulților;
- să accepte ideile neobișnuite ale copiilor și să nu-i critice;
- să ofere timp copiilor să exploareze toate posibilitățile;
- să le spună copiilor că orice problemă are mai mult de o soluție;
- să nu-i descurajeze pe copii spunându-le că ideile lor nu sunt practice;
- să înțeleagă faptul că orice copil este capabil de a fi creativ dacă este încurajat și învățat.

Poate cel mai cel mai important lucru este să li se acorde copiilor timp: timp să se joace, timp să exploareze, timp să experimenteze, timp să facă greșeli, timp să încerce toate posibilitățile într-o situație și timp să descopere propria lor lume imaginată. Tot acest timp îi va ajuta să devină mai creativi în rezolvarea problemelor, iar ei vor putea deveni adulții care gândesc mai departe de aparențe și care sunt conectați într-un mod natural cu viitorul.

BIBLIOGRAPHY:

1. Golu, Florinda, (2006), *Proiectivitatea imaginativ-creativă la copilul preșcolar*, Editura Cartea Universitară, București.
2. Hanga, Cornelia, (2003), *Creativitate. Cultivarea creativității la elevi*, în vol. *Marcu Vasile, Filimon Letiția, Psihopedagogie pentru formarea profesorilor*, Editura Universității din Oradea.
3. Roco, Mihaela, (2001), *Creativitate și inteligență emoțională*, Editura Polirom, Iași.
4. Schaffer, Rudolph, (2005), *Introducere în psihologia copilului*, Editura ASCR, Cluj-Napoca.
5. Stoica-Constantin, Ana, (2004), *Creativitatea pentru studenți și profesori*, Editura Institutul European, Iași.